

Kapitel 1

Fælles bestemmelser

§ 1 *Den, der udsteder et gældsbrev, mister ikke derved indsigelser fra det retsforhold, der gav anledning til gældsbrevets udstedelse, medmindre andet er aftalt eller følger af særlige omstændigheder.*

1. *Oversigt*
2. *Begrebet gældsbrev*
3. *Gældsbrevslovens fravigelighed*
4. *§ 1's betydning i øvrigt*
5. *Fordringer med fremmed tilknytning*
6. *Retspraksis*

1. Oversigt

Gældsbrevsloven stammer fra 1938. Loven bygger på *Udkast til Lov om gældsbreve med tilhørende Bemærkninger* (1935) og er funderet i et fællesnordisk arbejde. Gældsbrevsloven er kun ændret få gange siden 1938. Den har sin egen tidløse karakter ved at fastslå en række obligationsretlige grundprincipper, der oftest kan fraviges ved aftale, jf. nedenfor. Loven består af 8 kapitler, hvoraf de sidste fire på en række punkter har mistet dens betydning. For kapitel 5 og 6's vedkommende skyldes det navnlig den teknologiske udvikling inden for værdipapirhandel og -udstedelse, medens det for kapitel 7 og 8's vedkommende skyldes lovens alder.

Loven er senest bekendtgjort som lovbekendtgørelse nr. 333 af 31. marts 2014, og der er ikke kommet senere ændringer.

Ved lov nr. 104 af 31. marts 1965 blev loven sat i kraft på Grønland. (1989 Færøerne).

Der er kun udstedt ganske få administrative forskrifter om loven, jf. nærmere i teksten, og de pågældende bekendtgørelser må antages at have mistet den væsentligste del af deres praktiske betydning.

2. Begrebet gældsbrev

2.1. Loven giver ingen gældsbrevsdefinition. I *Udkast til Lov om Gældsbreve* s. 18 er det udtalt, at udtrykket »gældsbrev« kun bør benyttes til at »betegne en skriftlig Erklæring, der hjemler en i Hovedsagen ubetinget, ensidig Fordring på et Pengebeløb.« Denne motivudtalelse med tilhørende udlægning (*Udkastet* s. 18 og *Henry Ussing og C. C. Dybdal: Gældsbrevslovene* s. 5 ff) har med tiden nærmest fået autoritet på lov-niveau.

Det hedder nærmere i motiverne:

»Udkastet indeholder ingen Definition af ordet »Gældsbrev«, men henholder sig til det almindelige juridiske Begreb herom. En saadan Definition kan ikke anses for nødvendig, idet det i Almindelighed næppe vil volde Tvivl at afgøre, om et Dokument er et Gældsbrev. Som Gældsbrev bør man kun betegne en skriftlig Erklæring, der hjemler en i Hovedsagen ubetinget, ensidig Fordring paa et Pengebeløb. Udenfor Begrebet falder f. Eks. Livsforsikringspolicer, Konnossemen-ter og Oplagsbeviser. Det vilde dernæst være vanskeligt i en Lovtekst at fastslaa, hvad der skal forstaas ved et Gældsbrev, paa en saadan Maade, at man kunde være sikker paa at opnaa det rigtige Resultat i de Tilfælde, hvor der rejses Tvivl om Lovens – direkte eller analogiske – Anvendelighed. Man har derfor fundet det rigtigst at overlade det til Domstolene at træffe Afgørelse i saadanne Tilfælde, der f. Eks. kan tænkes at kunne komme til at foreligge med Hensyn til fremtidige nye Arter af Dokumenter. Angaaende Sparekasse- og Bankbøger henvises til Bemærkningerne til Kapitel 4.«

På et område går loven videre end at regulere gældsbrevsforhold. Dette gælder § 61 om samkautionister. Dette skyldtes ønsket om at ændre Danske Lovs regel, hvorefter samkautionister hæftede pro rata, subsidiært solidarisk, jf. *Bernhard Gomard: Obligationsret* 4. del s. 25 med henvisninger.

Uden for gældsbrevsbegrebet falder vekslere og checks dels på grund af disse dokumenters karakter, dels fordi de har deres egne love, smh. *U 1954.834 Ø* og *U 1956.860 V*. Dette hindrer ikke, at der for visse spørgsmåls vedkommende kan hentes inspiration i gældsbrevsloven, der som nævnt afspejler almindelig obligationsretlig tankegang. Også livsforsikringspolicer, købekontrakter og lejekontrakter falder udenfor.

Om gældsrebvsbegrabet (og gældsrebvslovens anvendelse på finansiel­le derivater) se *Herman Federspiel* i U 2004 B s. 202.

2.2. Lovens rækkevidde og dermed praktiske betydning er langt videre. Dette blev betonet allerede s. 17 i *Udkast til Lov om Gældsrebve*, hvor det udtales, at navnlig reglerne i kapitel 1 og 3 i stort omfang må anvendes analogt på almindelige fordringer, og s. 47 hedder det, at lovens kapitel 3 i det store og hele vil blive anvendt analogt på fordringsretsforhold i almindelighed, jf. i øvrigt kommentaren til § 26 (under punkt 3).

En række domme om analog anvendelse af § 7 er citeret i kommentaren til § 7.

2.3. Med hensyn til de enkelte elementer i gældsrebvsdefinitionen er der især grund til at fremhæve følgende:

Der skal foreligge en *dispositiv*, *skriftlig* erklæring, der (håndskrevet, trykt eller stemplet) er forsynet med underskrift af den, der udsteder gældsrebvet. Det har ikke betydning, om gældsrebvet er afgivet i almindelig papirform eller via elektronisk medie, f.eks. telefax, idet dette vedrører forsendelsesmåden.

Kravet om, at erklæringen er *dispositiv*, er reelt en henvisning til af­talerettens almindelige krav om, at der skal foreligge et løfte, og at dette løfte er afgivet af debitor eller debtors fuldmægtig. I sådanne tilfælde forekommer det tilstrækkeligt at efterprøve, om disse betingelser er opfyldt, men i nogle tilfælde har domstolene valgt at henvise til gældsrebvslovens § 1, således *U 1962.449 H* og *U 1983.983 Ø*. Der skal være tale om et *ensidigt, ubetinget løfte*, hvorved skyldneren forpligter sig til at betale eller erkender at skyldte en *bestemt sum penge*. Af kravet om ensidighed følger, at gensidig bebyrdende karakter falder uden for gældsrebvsdefinitionen. Kravet om et »ubetinget« løfte forstås traditionelt som »i hovedsagen ubetinget«, smh. *Preben Lyngsø: Gældsrebvsloven* s. 32 f. Et pantebrev i fast ejendom er et gældsrebv, selv om pligten til at betale visse ydelser først konkretiseres, hvis en begivenhed indtræder. Dette gælder eksempelvis klausuler om ekstraordinært ejerskifteafdrag. Kautionsdokumenter er ikke gældsrebve (selv om der er indsat et »loft« for kautionsforpligtelsen), da forfaldstid og størrelse afhænger af hovedforholdet, jf. *U 1994.360 V*.

Kapitel 1 Fælles bestemmelser

I det praktiske kreditliv er der (i den evige kredsen efter stempelbesparelser) opstået et ejendommeligt institut, hvor et lån udbetales på grundlag af en låneansøgning. *Utrykt ØLK af 16. september 1996* (19. afd. ØLB 2250/96), refereret i Fuldmægtigen 1996 s. 128, fastslår, at en låneansøgning (med tvangsfuldbyrdelsesklausul) ikke var et gælds-brev og ikke kunne danne grundlag for udlæg.

I kravet om, at forpligtelsen skal vedrøre *penge*, ligger en afgrænsning til løsøre (varer); et konnossement falder derfor uden for gælds-brevsdefinitionen. Der skal skyldes en *bestemt sum* penge, hvilket bl.a. betyder, at et skadesløsbrev ikke er et gælds-brev.

3. Gælds-brevslovens fravigelighed

På en række punkter giver loven selv svar på, om der kan fraviges ved aftale. Det er således næsten et refræn i kapitel 1, at lovens ordning gælder, »medmindre andet er aftalt«, jf. § 1, § 2, stk. 1, § 3, stk. 1, § 4, stk. 1, § 5, stk. 1 (og stk. 3) samt § 7, stk. 1.

§ 25, stk. 1, siger udtrykkeligt, at 3-årsfristen ikke kan forkortes. Medmindre der foreligger særlige beskyttelseshensyn (hovedeksemplet er her § 33 om bankbøger) må det i øvrigt antages, at loven kan fraviges ved aftale, så længe tredjemands interesser ikke går for nær.

4. § 1's betydning i øvrigt

Det egentlige indhold i § 1 er, at udstederen af et gælds-brev bevarer retten til at gøre gældende, at der var faktiske eller retlige mangler ved det retsforhold, der førte til gælds-brevet. Bestemmelsen kan siges at være ret selvfølgelig i sin natur, da den almindelige regel mellem gælds-brevsdebitor og den oprindelige kreditor må være, at debitor bevarer adgangen til at gøre eksempelvis ugyldigheds- eller mangelsindsigelser gældende. Retligt tales om, at der ikke foreligger novation. Om forholdet til senere erhververe af et gælds-brev henvises til kommentaren nedenfor til lovens kapitel 2 om omsætningsgælds-breve.

U 1985.680 Ø vedrører køb af en herrecykel med 12 gear. Gælds-brevet udtalte bl.a., at det »indskrænker ikke debitores ret til at fremsætte indsigelser vedrørende de købte varer.« Fogedretten havde afvist en ud-

lægsbegæring, da der ikke forelå en ubetinget, ensidig fordring. Landsretten udtalte – næppe overraskende – at vilkåret svarede til gælds-brevslovens § 1.

Bestemmelsen finder ikke anvendelse, hvis andet er aftalt. Sådanne aftaler er afskåret i forbrugerforhold, jf. kreditaftalelovens § 31 og *Len-nart Lyng Andersen: Kreditaftaleloven 2010 s. 271 ff.*

Også »særlige omstændigheder« kan føre til, at debtors indsigelser vedrørende det underliggende retsforhold afskæres. Dette omfatter, foruden en henvisning til dansk rets regler om reklamation, tilfælde, hvor debitor udsteder et gældsbrev trods tidligere indsigelser om, at gælden var mindre, smh. *U 1975.1076 H* og *Udkast til Lov om Gældsbreve s. 18.*

5. Fordringer med fremmed tilknytning

Gældsbreve følger almindelige regler om lovvalg, hvis der foreligger fordringer med fremmed tilknytning. De særlige problemer, der kan rejses, er omtalt i punkt 5 i kommentaren til § 7 og punkt 6 i kommentaren til § 9.

6. Retspraksis

U 1962.449 H: A, der havde annonceret efter et lån og var kommet i kontakt med vekselrer V, underskrev et pantebrev, som V havde konciperet, med pant for 11.000 kr. i A's ejendom. Kreditors navn var ikke angivet i pantebrevet. V forbrugte uberettiget provenuet, efter at dette var solgt til B ved dennes advokat. A havde ikke bemyndiget V, og da A's senere forhold ikke kunne anses som en efterfølgende godkendelse af udbetalingen til V, kunne B ikke støtte ret på pantebrevet over for A. 5 dommere i Højesteret udtalte, at »gældsnavnslovens grund-sætning om fortabelse af skyldnerens indsigelser over for omsætningsbrevene findes ikke at have betydning for sagen, jf. gældsnavnslovens § 1.«

Dommen er kommenteret af *Poul Spleth* i TfR 1962.435 (bogudgaven s. 382).

U 1975.1076 H: Et revisionsfirma A afhændede sin københavnske afdeling til et nystiftet aktieselskab B, der for en del af købesummen udstedte gældsbreve til A.

Kapitel 1 Fælles bestemmelser

Kort efter overdrog B en del af klienterne til C, der fratrådte som direktør hos B. I anledning af overdragelsen udstedte C et løsøre pantebrev på 70.000 kr. til A, der nedskrev sit tilgodehavende hos B tilsvarende. C gjorde senere gældende, at han kun kunne betale et mindre beløb, svarende til, hvad hans skyld til B efter en foretagens opgørelse viste sig at være. C fandtes ved pantebrevet at have påtaget sig en selvstændig forpligtelse over for til betaling af de 70.000 kr. Da C ikke havde betinget sig, at hans forpligtelse ikke kunne overstige hans skyld til B, og da denne skylds størrelse heller ikke efter almindelige forudsætningsregler kunne begrænse hans forpligtelse over for A, fik C ikke medhold.

U 1983.983 Ø: A søgte gennem en ejendomsmægler B lån mod pant i sin faste ejendom og underskrev i den anledning et pantebrev uden kreditorangivelse. B rettede henvendelse til vekselerer C, der med 2 andre vekselererfirmaer som successive mellemlid opnåede lånetilsagn fra fonden D, hvorefter pantebrevet af B blev overladt til C og udfyldt med D's navn som kreditorbetegnelse. I strid med B's ordre sendte C nu pantebrevet til tinglysning og lod det via de nævnte vekselererfirmaer overgive til D mod udbetaling af låneprovenuet, som blev modtaget af C, men ikke videreekspereret til B eller til A. Efter at C var erklæret konkurs, begærede D foretaget udlæg i den pantsatte ejendom for pantebrevskapitalen, idet man henviste til, at 1. terminsydelse ikke var betalt. Da låneprovenuet var blevet afregnet, uden at der forelå nogen fuldmagt fra A til at modtage beløbet, og da det fulgte af gældslovens § 1 samt af en indhentet sagkyndig udtalelse angående den kutymemæssige fremgangsmåde, at afregning kun kan foretages med frigørende virkning, når en sådan fuldmagt er til stede, blev udlægsforretningen nægtet fremme.

U 1994.360 V: Et kautiondokument fandtes ikke at udgøre en i hovedsagen ubetinget, ensidig fordring på et bestemt beløb, idet såvel kautionens forfaldstid som fordringens størrelse – uanset at kautionsforpligtelsen var maskineret – var afhængig af misligholdelse af det underliggende skyldforhold mellem kreditor og skyldneren.

FM 2000.122 Ø: I dokumentet hed det, at skyldner anerkendte at ville betale halvdelen af et eventuelt tab på kreditors pantebrevsbeholdning. Efter 21 år og når der var konstateret et tab, forfaldt beløbet straks. Antaget at der var tale om en eventualforpligtelse, der ikke kunne danne grundlag for en udlægsforretning.

§ 2 Når et gælds brev er udstedt af flere, er udstederne forpligtet en for alle og alle for en, medmindre andet er aftalt.

Stk. 2. Har en af dem betalt gælden, kan han afkræve hver enkelt af medskyldnerne hans del. Hvis en af medskyldnerne åbenbart ikke kan betale, eller hans opholdssted er ubekendt, må de andre udrede hver sin del af, hvad han ikke har betalt. Det samme gælder, hvis han ikke har betalt sin del inden 14 dage, efter at krav herom er fremsat eller på betryggende måde afsendt til ham.

1. Oversigt
2. Forholdet til kreditor
3. Debitorernes indbyrdes forhold
4. Retspraksis

1. Oversigt

Bestemmelsens funktion er at fastslå, at flere skyldnere, der udsteder et gælds brev, som hovedregel hæfter solidarisk. Dette fastslås i stk. 1. I stk. 2 er der givet regler om, hvorledes en betalende skyldner kan gennemføre regres mod de andre. § 2 dækker i første række gælds brefslovens område, men den må tillige antages at være udtryk for almindelige retsgrundsætninger. Ved § 61 er § 2 overført til også at omfatte samkaution. Denne udtrykkelige regulering er funderet i historiske forhold.

2. Forholdet til kreditor

Efter *stk. 1* hæfter flere udstedere af et gælds brev *solidarisk* – med lovens udtryk »en for alle og alle for en«, der vækker mindelser om De tre Musketerer. Bestemmelsen afspejler obligationsrettens almindelige regel, hvorefter flere, der er forpligtet i det samme skyldforhold, hæfter solidarisk. Reglen er efter § 2, stk. 1's eget indhold deklatorisk. Det må dog antages, at reglen sjældent fraviges.

Hovedreglen gælder i alle tilfælde, hvor flere har udstedt et gælds brev, herunder hvor gælds brevet er udstedt som led i gavedispositioner, smh. *Preben Lyngsø: Gælds brefsloven s. 36, Bernhard Gomard: Obligationsretten 4. del s. 24 og smh. U 2004.3008 H.* Selv om en kautionist hæfter solidarisk (sammen med hovedmanden) er han kun omfattet af

Kapitel 1 Fælles bestemmelser

§ 2, hvis dennes kriterium i øvrigt er opfyldt, jf. om samkautionister § 61.

§ 2, stk. 1, regulerer ikke de spørgsmål, det rejser, at én eller flere af gældsbreve udstedere ikke er gyldigt forpligtet, eksempelvis på grund af ugyldighed. Spørgsmålet om solidariske forpligtelses indbyrdes afhængighed er bl.a. behandlet af *Bernhard Gomard: Obligationsretten* 4. del s. 79 ff og *Hans Viggo Godsk Pedersen: Kaution* s. 86 f og 109 ff.

3. Debitorernes indbyrdes forhold

Stk. 2, der omhandler forholdet mellem de enkelte udstedere af et gælds brev, giver regler for, hvorledes en betalende debitor kan søge *regres* hos de andre.

Efter bestemmelsen *1. pkt.* kan den betalende skyldner gå til hver enkelt af de andre og afkræve den pågældende, hvad han skylder. Når kreditors fordring er blevet dækket, afløses solidariteten efter *stk. 1* af en *intern proratarisk hæftelse*. Loven tager ikke stilling til det beløbsmæssige omfang af den enkelte debtors forpligtelse, idet dette afhænger af aftalen eller retsforholdets karakter i øvrigt. Den deklaratoriske hovedregel er lighed, se (uden for § 2's direkte område) *U 1961.424 V* og *U 1993.67 H* (omtalt under § 7). I *U 1998.420 H* blev det fastslået, at erstatningskrav kunne fremsættes, selv om der var givet saldokvittering til medskyldnere. Sagen har konkret karakter. Se også *U 2005.3429 H* om regreskravet i en selskabstømmersag.

Regressen i *stk. 2* er en *overskudsregres*, det vil sige at en betalende skyldner kan kræve regres af meddebitorerne, så snart han har betalt mere end sin del af gælden. Selv om § 61 overfører § 2 i sin helhed med hensyn til samkautionister, er regressen mellem samkautionister en *brøkdelsregres*, hvor det ikke er en betingelse, at en kautionist har betalt sin fulde del, smh. *U 1999.179 V* og hertil *Bo von Eyben, Peter Mortensen* og *Ivan Sørensen: Lærebog i Obligationsret II* s. 291.

Stk. 2, 2. og 3. pkt., regulerer den ikke upraktiske situation, at en eller flere af meddebitorerne ikke er i stand til at betale. Er dette tilfældet (eller hvor hans opholdssted er ukendt, eller hvor han ikke betaler inden 14 dage efter påkrav) overtager de andre hans del.

Det fælles billede af § 2, stk. 2, bliver således, at gælden til kreditor i den interne regresfordeling udstykkes i enkeltdele. Viser det sig, at én eller flere er insolvente m.v., sker der på ny en udstykning af deres dele.

Påkrav skal fremsættes eller afsendes på betryggende måde til meddebitor. Heri ligger, at det er overladt til den regressøgende debitor at sikre sig beviset for, at der er afgivet et påkrav.

4. Retspraksis

U 1998.420 H: Regreskravet var ikke bortfaldet, selv om der var givet saldokviteringer til medskyldnere.

U 1999.179 V: To anpartshavere kautionerede som selvskyldnerkautionister for selskabets bankgæld. Bankens krav var ved selskabets konkurs ca. 1,6 mio. kr. Efter at banken havde opgivet at rejse krav mod den ene anpartshaver (A), indgik banken et forlig på betaling af 650.000 kr. med den anden anpartshaver (B). B fik under sagen medhold i, at A skulle anerkende at betale halvdelen af dette beløb.

U 2005.3429 H: Højesteret udtalte i en selskabstømmersag, at der i et tilfælde med forskelligt grundlag for flere erstatningsansvarliges pligt til over for skadelidte at betale renter af hovedstolen, gav almindelige regler om erstatningsansvarliges indbyrdes regresforpligtelse ikke krav på at få dækket betalte renter ved regres mod en medansvarlig uden hensyn til omfanget af dennes selvstændige renteforpligtelse.

§ 3 *Er der ikke truffet aftale om betalingsstedet, skal betaling erlægges på fordringshaverens bopæl eller, hvis han driver forretning, på forretningsstedet. Hvis fordringshaveren flytter til et andet land, eller fordringen erhverves af en person i et andet land, skal betaling erlægges på det tidligere betalingssted.*